

C.

I. Afgang og Befordringer.

Under 19 April er Professor Johannes Boye efter Ansøgning med Pension entlediget fra hans Embede som Rector ved den lærde Skole i Fridericia.

Under 1ste Maj er hidtilværende Overlærer ved Odense Cathedral-skole, Thomas Troyel, beskikket til Rector ved Fridericia lærde Skole.

Under s. Dat. er Mag. Rasmus Severin Rishye efter Ansøgning i Raade og med Pension entlediget fra sit Embede som Rector ved Aalborg Cathedral-skole, samt allernaadigst forundt Titel af Professor og Rang med Rangforordningens af 14 Oct. 1746, 6 Classe No. 13; og i hans Sted hidtilværende Conrector ved Aarhus Cathedral-skole, Emmanuel Tauber beskikket til Rector ved bemeldte Aalborg Cathedral-skole.

Under s. Dat. er Martin Henrich Rhesder efter Ansøgning i Raade entlediget fra sin Lærerpøst som Adjunct ved Aalborg Cathedral-skole.

II. Legater.

Lehnsmænd Ludvig Munch's *) og Hustruens Ellen Marsvins Legat til Tronhiems Skole, ved Gavebrev af 29 Septbr. 1594.

Jeg Ludvig Munch Ludvigsen til Nørlund, kiendes og giorer vitterligt for alle med dette mit aabne Brev, at eftersom den almægtigste Gud af hans gode guddommelige og faderlige Willje haver ved den stormægtige og høibaarne Herre og Konge, Hr. Frederich den Anden, Dannemarkes og Norges Konge, sal. Høilovlig og evig Ghuftommelse, bestikket mig t. l. at være hans Majest. Ombuds- og Befalingsmand her udi Trondhjem over Trondhjems Lehn og Stift, og mig arme og uwardige syndige Menneſte har udi samme Befaling med hans hellige og saliggjørende Ords een-

R 2

*) Fader til Frue Kirstine Munch. Som Lehnsmænd i Tronhiems Lehn (hvorunder ogsaa indbefattedes Semteland og Heriedalen) var han meget forhadet, saa at der i Aaret 1595 indkom til R. gieringen for Klagemaal over ham, der havde til Følge en alvorlig Undersøgelse, om hvilken og dens for Lehnemanden ubehagelige Udfald kan sees Glange Christ. 4 Historie. I. S. 83 og 127.

foldige og rette Forstand og de høiværdige Sacramenters rette Brug, Nytte og Gavn, ved den hellige Aands Naade naadeligen begavet, saa og mig med megen verdslig og timelig Got, Guds og Penninge, riigeligen, rundeligen og naadeligen velsignet, bemidlet, begavet og med forleenet haver, saa skee og være Herr. n min Gud, Gudfader, Gudsøn og Gud den hellige Aand, een sand Gud evig og almægtig, herfor og for alle andre hans gode guddommelige Gaver og Belgierninger, for hans store Naade og Barmhiertighed, for hans usigelige Elskelighed og for det meget utallige Gode, som han mig arme Syndere udi hans elskelige Søn udi alt dette, og udi mange andre og utallige Maader, paa Sielens og Legemets Begne haver beviist, evig Lov, Tak, Priis, Ære og Gloria, fra Evighed udi al Evighed, Amen Amen Amen.

Dg eftersom alle Mennesker efter Guds hellige Bud og Befaling ere pligtige til, af christelige Kierlighed og hjertelig Medynk, at komme arme fattige og nødtørstige Mennesker, besynderlig Christi Tienere, til Hielp og Trøst med de Gaver og Belsignelse udaf Guds og Penninger, som Herren haver saa naadelige: givet og forleenet os med: Derfor haver jeg forbemeldte Ludvig Munch,

udaf velberaad Hierte, Hue og Sind, saa og med min kiære Hustrues, ærlige og Velbyrdige Frue Eline Marsvins, hendes Kuldbært, ja Willje og Samtykke, den almægtigste Gud og hans hellige Navn til Lob, Ære og Taksigelse, og fattige, nødtorftige, hielpeløse, huusarme Mennesker, som boendes ere og blive herefter udi Trondhiems Bne, og fattige hielpeløse Pøblinger, som nu ganger eller ganges vorder udi Skolen herudi Trondhiem, og ville gierne lade sig giøre lærde og optugtede udi den rette, reene og sande christelige Lærdom og andre gode bogelige Kunster, til Hjelp, Trost og Bistand, givet, stiftet og perpetueret til een evigvarende Almisse til fornævnte Personer 600 gode gamle og uforfalskede Daler Hovedstoel, og 30 Daler deraf til aarlig Renter. Hvilket fornævnte 600 Dalers Hovedstoel og 30 Daler aarlig Renter, fornævnte fattige Huusarme, og fattige hielpeløse Pøblinger udi Tronhiems Bne, skulle for en evig Skient og Gave og til evig Eiendoms-Brug, Nytte og Gavn, saalænge denne Verden staaer, have, nyde, bruge og beholde, udi saa Maade, som herefter følger:

At fornævnte 600 Daler Hovedstoel skal udaf de Personer, som herefter udi dette samme vort Brev videre skal formeldes og omtales, udsæt-

tes paa Rente her udi Norge hos vederhæftige Adels-
 Personer, eller andre gode vederhæftige Præster
 eller Borgere, som haver godt Jordegods at sætte
 til Underpant for dennem, eller og gode vederhæf-
 tige Forlovesmænd, som kan være deres Forlove-
 re for fornævnte Hovedstoel og Rente, og skal Hoved-
 brevene paa fornævnte 600 Dalers Hovedstoel og
 de 30 Daler den aarlige Rente, som af dennem
 skal aarlig udgives, være stilet, lyde og formelde
 lige efter denne Stiil, Maade og Form, som det Ho-
 vedbrev indeholder og udviiser, som nu paa for-
 bemeldte Hovedstoel og Rente giort er; skal og in-
 gen Menneſſe have Magt til, at tage og formind-
 ſke noget af forbemeldte 600 Daler Hovedstoel, hver-
 ken til Hausarme, Pøblinge eller til anden Brug
 eller Udriſt udi nogen Maade; mens forbemeldte
 Sex Hundrede Dalers Hovedstoel skal væ-
 re og blive til ewig Tiid, ſaa længe denne Verden ſtaa-
 er, heel og holden, ubeſkaaren, uformindſket og
 uaftagen i alle Maader; men allene den aarlige
 Rente, ſom er 30 Daler, ſom aarligen til enhver
 St. Michels Dag Nar efter Nar, imedens og ald-
 den Stund denne Verden ſtaaer, ſkal gives af for-
 melte 600 Dalers Hovedstoel, af dennem, ſom
 haver forbenævnte Hovedstoel til Laans paa Ren-
 te. Diſſe forbenævnte 30 Daler Rente ſkal diſſe

efterskrevne gode Mænd, som ere de hæderlige og
 hvilerde Mænd, Superintendenterne her udi Trond-
 hiems Stift, Laugmændene, Sognepræsterne til
 Dom-Kirken og vor Frue Kirke og Skolemestrene
 herudi Trondhiems Bye, de som nu ere eller ef-
 terkommendes vorder, indtil Dommедag og Ver-
 dens Ende, have Fuldmagt til at lade oppebære
 og annamme forbenevnte 30ve Daler aarlige
 Rente til enhver St. Michels-Dag, efter som fore-
 skrevet staaer, og skulde Halvparten deraf, som
 ere femten Daler, gives femten arme vedtørstige
 Pøblinge herudi Skolen, om hvilke der kan være
 et godt Haab, at de udi Fremtiden kunde blive
 beqvemme til at bruges til det hellige Prædike-
 Embede, og ikke haver nogen Hielp eller Raad af
 deres Forældre eller andre til Underholdning og
 Skolegang, end hvad som godt Folk vil give dem i
 Guds Navn. De andre femten Daler skulle gi-
 ves femten fattige Huusarme her udi Trondhiems
 Bye, som ere ærlige, vedtørstige og rettelig kan
 regnes for rette huusarme Folk at være, og kunde
 agtes værdige til at nyde og gives Guds Almisse,
 og skal formeldte Superintendenter, Laugmand,
 Sognepræster og Skolemestere udi Trondhiems
 Bye, de som nu ere og efterkommendes vorder,
 med Kraft af dette vort Brev, være og blive For-

frandere for denne Almisse, Nar efter Nar, saalæn-
ge denne Verden skaer, og have Fuldmagt at
raade og regiere for bemeldte 600 Dalers Ho-
vedstoel, og dennem tilhvilken god Mand dem lyster
paa Rente at udsætte hos gode vederhæftige Folk,
som visse og formuendes ere, som kunne og ville
giøre dennem paa de Fattiges Begne god og noi-
agtig Forvaring, for Hovedstoel og Rente, med
godt Jordegods eller og med vederhæftige Forlo-
vere; og forbemeldte 300 Dalers Rente aarligen
deraf at oppedare, og dennem til enhver St. Mi-
chels Dag at uddele til femten fattige Pøblinge og
femten fattige Huusarme, og ikke til flere, saa at
hver af disse tredive fattige Personer bekommer een
Daler, som forskrevet staaer, og paa hvilken Dag
som denne Almisse, disse formeldte 30 Daler, blive
uddeelte, da skulle de femten Pøblinger og femten
Huusarme, som forbemeldte 30 Daler bliver givne,
være pligtig tilsammen, at gange udi Dom-Kirken,
og der, den almægtigste Gud til Lov, Ære og Tak-
sigelse, skal singes af Pøblingerne disse efterføl-
gende Psalmer: den første Psalme, de skulle sunge,
skal være: O Gud vi love dig, vi bekiende dig
een Herre. Den anden Psalme skal være: Fra
Mennesken haver jeg vendt min Hue, til dig min
Siæl opløfter. Den tredie Psalme skal være den

III i Davids Psalme: Min Siel lober Herren og hvad i mig er hans hellige Navn &c., og naar de have udsunget disse forbeholdte Psalmer, da skal de allesammen falde paa Knæ, og een Pøbling skal med hoiRøst læse de tre Bønner, som Præsterne udi Bededagene gemeentlig læser for Alteret, efter at Levamen er udsunget; den første er om Syndernes Forladelse, den anden er for Kongen og Rigens Raad, den tredje er for Fred; til Beslutning skulle de sünge dette Vers: Gud gise vor Konning og al Ørighed Fred og god Regimente, at vi med dennem alle et godt, roeligt og stille Levnet føre kunde, udi al Gudelighed og Ærlighed Amen.

Og vil jeg Eder, I velærværdige, velagte, hæderlige og høilærde Superintendenter over Trondhiems Stift, Laugmænd her sammesteds, Sognepræster til Dom-Kirken og Frue Kirke i Trondhiem, Skolemestere udi Trondhiems Skole, I, som nu ere og efterkommendes vorder, saalænge denne Verden skaer, paa det allerflittigste, høieste og venligste udi Jesu Christi Navn anmodet og ombedet have, at I ville nu efter denne formeldte Fuldmagt, som vi have givet Eder, være ubesværet, at være Regentere og Forstandere for denne Almisse, og at bemeldte Goode Dalers Hovedstuel maae blive de Fattige til gode altid og evindeligen ucor-

rumperet, uformindsket, ubrodt og uafstagen, saalænge denne Verden staaer. Og at forbemelte 30 Dalers Rente maae blive de femten fattige Pøblinger og de femten fattige Huusarme aarligen givne, med saadanne Ceremonier, Orden og Etik, som fornævnt staaer; sammeeledes vilde vi have de gode Herrer og de gode Mænd, Kongl. Majts. Ombud og Befalingsmænd over Trondhiems Lehn og Bye, de som nu ere eller efterkommendes vorder, saalænge denne Verden staaer, paa høieste og venligste ombedet, at de som christelig, gudfrygtig og fromme Dyrigheder vilde haandhave, fordagtinge og forsvare denne min fiere Hustrues og min udgivne og perpetueret Almisse, at den maae ved Guds, Eders og disse forbemeldte fire hæderlige og høilærde Mænds Hielp og Bistand, som vi have bestikket til at være og forblive Forstandere og Uddelere for bemeldte Almisse, Tiid efter Tiid og een Alder efter den anden, saalænge denne Verden staaer, blive ved Magt holden og ikke til nogen anden Brug eller Udgiwt at forrykkes eller henvendes end til disse tredive ærlige Personer, femten Pøblinger og femten Huusarme, som ret fattige og bedtørftige ere, efter som fornævnt staaer, tagendes derfor Løn af den almægtige Gud, som ingen Velgierning, der beviises de Fattige, lader blive

ubelønnet, vil Eder ogsaa denne Eders Umage,
 Flittighed og Arbeide, som I derudi (hans hellige
 Navn til Ere, Fattige og hans christne Lemmer
 til Gode) havendes og anvendes vorder, med ti-
 melig og evig Belønning riigeligen vederlægge og
 betale. Dersom noget Menneſte, være sig af
 hvad Stat, Condition eller Vilkaar han være
 kunde, ville underſtaae sig, denne Fundas og per-
 petueret Almisse til nogen anden Brug eller Udgiwt
 at forrykke og forvende, end som ſkrevet ſtaaer,
 da ønske vi af den almægtigſte Gud i Himmelen,
 at den Guds Fluch og Forbandeſſe, ſom overgif
 Sodomia og Gomora, ſaa og Chora og Abiram,
 ſkal og overkomme og overgaae dennem og alle de-
 res Arvinger og Afkomme udi al Ewighed; ſkeer
 dette ogsaa, at denne fornævnte Almisse bliver af
 nogen Menneſter forrykt eller til nogen anden
 Brug og Udgiwt forvendt, end ſom forſkrevet ſtaaer,
 da ſkal vore Arvinger eller Slægtninge, ſom da
 leve, een eller flere af dennem, hvilke ſom lever,
 have Fuldmagt til at tale derpaa og tage forbe-
 meldte 600 Dalers Hovedſtoel, til dennem og den
 ſiden igien paa nye herudi Trondhiems Eje eller
 Lehn paa Rente udsætte, og Renten deraf at udgi-
 ves til ſaadan en Brug og Udgiwt, efterſom denne
 vores Fundas indeholder og udbiiser.

At vi forvemeldte Ludvig Munch til
 Arslund og Elline Marsvin, forvemeldte
 Ludvig Munches Husfrue, ville denne vores
 Gundaß og udgivne perpetueret Almisse, udi alle
 hendes indeholdendes Meninger, Ord, Puncter og
 Artikler, fast og ubrodeligen uforrykt, uforkræn-
 ket og ved Guldmagt og Guldbørt og uforandret
 have holdet efterkommert, estersom forskrevet
 sjaer; — det bekræfter vi med vores Signeter
 her undertrykt og egne Hænder underskrevet.

Givet og skrevet i Trondhiem St. Mikfels-
 Dag, som er den 29de September Aar 1594.

Dette foreskrevne bekiender jeg:

Ludvig Munch
 med egen Haand.

Dette foreskrevne bekiender jeg:

Ellen Marsvin
 med egen Haand.

III. Skoleskrifter.

De stationibus Romanorum; auct. Mag. Be-
 ned. Bendtsen, Scholæ Fridericiburg.
 Rector. Hauniæ 1810. 22 pp 4. (Et Indby-
 delse-skrift til den offentlige Examen ved Fre-
 deriksberg lærde Skole i Sept. 1810).

Til Historien af Grækerne's Klubvæsen har en af vore lærde Landsmænd for ikke lang Tid siden leveret et interessant Bidrag. Et Sideskifte dertil, hvad Romerne angaaer, er nærværende Afhandling om disse's stationes.

I Almindelighed var vel den romerske Nationalcharacters Alvor, Sindighed og Tilbageholdenhed væsentlig forskiellig fra den Grækes Munterhed, Lethed, Ustadighed og Trang til Meddelelse, og derfor ingenlunde saa skicket som denne til at befordre Sammenkomster paa offentlige Steder og det Slags Selskabelighed, som derved foranlediges. Imidlertid havde Almuen i Rom stedse haft sine conventicula, hvori, efter at Numa havde indstiftet Sang og Gilder (collegia et sodalitates), borgerlige Anliggender, og hvad der vedkom enhver Corporation, omhandlede, maaskee ogsaa nogle religiøse Skikke, efter Manden i Numa's Indretninger, skulde iagttages. De fornemteste Sammenkomster, og da tillige aarlige religiøse Fester, vare saaledes Paganalia og Septimontium; derefter kom Nundinæ for Borgere og Landsbyefolk; desuden var der et berømt Marked for hele Italien, hvor en utrolig Mængde Mennesker strømmede sammen; ogsaa havde alle Latiner et Marked ved Ferentinæ Lund, og hele Etrurien et ved Voltumnæ

Tempel. Riismændene, som vare de, ved hvilke paa den Tid alskens Nygter og Nyheder fra fremmede Steder bragtes i Omlob, udgiorde ogsaa et særskilt Laug, der uden Tvivl havde sine egne Sammenkomster. Siden hen eksisterede der utilladelige Laug og Broderstaber, som ved forskellige Love og Senatsbeslutninger bleve ophævede, og tilsidst, da Clodius igien havde søgt at indføre dem, atter af Cæsar og August aldeles forbudne. Hvo som vilde skaffe sig Forbindelser, pleiede at indfinde sig flittig ved nundinæ og conciliabula. Disse sidste synes at have været offentlige Steder uden for Byen, hvor der holdtes Rettergang, og hvor mange Mennesker strømmede sammen. I Rom havde kun de Fornemme deres egne Sammenkomster i private Huse. Dog er det et Spørgsmaal, om ikke septem tabernæ ved forum, hvilke vare offentlige og paa offentlig Befosning vedligeholdtes, have været benyttede, i det mindste tildeels, til conventicula eller stationes. Ogsaa omtaler Varro en taberna publica, i hvilken Publicum ved sin Spadsferen gjorde ligesom Furer i pløiet Land.

Imidlertid egentlige stationes havde endnu paa den Tid ikke. Først efter Carthagos Udslæggelse og siden endnu mere ved Bekjendtskabet med Asiens

Dyrighed forfaldt hos Romerne den gamle Tugt og
 Tarvelighed. Man kappedes om at opføre prægtige
 Bygninger, og ligesaa prægtige Buegange
 bleve nu paa eengang Overdaadighedens Skue-
 plads for de forskielligste Menneskeclasser. Her
 vare de første Mesterstykker af Måler- og Billed-
 hugger-Arbejde, her de kostbareste Varer udstille-
 de, her Tapeter ophængte mod Soel, Wind eller
 Regn, her Sæder anbragte til Hvile for de Spad-
 serende, for Philosopher, Poeter, Rhetorer og an-
 dre, som fandt Behag i lærde Disputationer, Re-
 citationer og Samtaler. Her indfandt sig Rige
 og Fattige, Charlataner og Markskrigere, Clie-
 ter, som ønskede at støde paa deres Patroner for af
 dem at indbydes til Middag, Lediggængere, som
 løb omkring for at høre Nytt, gjøre Væddemaal o.
 s. v. Ogsaa Boghandlere havde her deres Bou-
 tiquer.

Offentlige Steder til Tidsfordriv vare ogsaa
 Badstuerne, hvor Pladser, i Form af Arcader,
 vare under Navn af scholæ indrettede for Bade-
 gæsterne, i hvilke de kunde staae, sidde, spadser-
 samtale, forelæse. Hvor rummelige disse Scholæ
 vare, sees af Vitruvius V. 10. Disse Pladser
 bleve ogsaa stundom Samlingspladser for Uroestif-
 tere, hvorfor det under Keiserne Hadrian og

Tacitus blev befaleet, at Badstuerne skulde lukkes, inden det blev mørkt, for at ingen Uorden skulde see om Natten.

Endvidere kan hertil regnes Theatrene, hvor der gaves Leilighed til allehaande Conversationer; man seer dette af flere Steder hos Horaz, Martial, Juvenal, Plinius &c.; den sidste *) melder om en lærd Samtale paa Amphitheatret mellem Tacitus og en romersk Ridder. For ingen Slags Samlingssteder at forbigaae, havde Tiggerne ogsaa deres paa Broerne, hvor de Forbigaaende plagedes af dem **).

Saavidt om vrkesløse Menneskers Samlingspladser i Almindelighed. Nu til de i Eerdeleshed og fortrinligviis saakaldte Stationes, hvilke, som et eget Slags Samlingspladser, Ingen, saavidt Forf. erindrer, før Keiserens Tid har ommeldt. Thi Soldaternes Stationes vedkomme ikke denne Sag. Men da Krigsfolkene paa deres Bagter og Hoster gierne dreve Tiden vrkesløse hen og toge deres Tilflugt til at snakke sammen, saa gav dette Anledning til, at Ravner statio blev overført til ethvert Sted, hvor man samlede sig for at snakke og underholde sig med hinanden. Men da paa den

*) Epist. IX. 23.

***) Juven. III. 29. IV. 116. 117. Mart. XII. 32.

anden Side stationes adskilles fra Badene og Theatrene som et særegent Slags Samlingsplads, og da der paa forum Romanum vare stationes municipiorum, saa kan det med Grund antages, at der efter Augusts Tider, da man alt mere og mere fandt Smag i de græske Sæder, gaves nogle visse Bygninger, under Navn af stationes, hvor alle Fribaarne kunde indfinde sig for, ligesom i Grækernes Lescher, at samtale og conversere, at høre Rhetorer, Digtere, Philosopher &c. forelæse og disputere.

Men disse stationes har Ingen af de Gamle beskrevet; Ingen ommelder, hvor der først har bygget en statio, eller hvor; dog dette kan siges om flere Bygninger i Rom. Man maa da samle de Strøeesterretninger, som derom forekomme, og udbringe deraf, hvad man kan. Forf. henviser især til Plin. Epist. Lib. I Ep. 13, hvilket Sted han søger at forklare p. 11 f. og oven derefter en architectisk Beskrivelse af en anseeligere statio, saaledes som han tænker sig samme, p. 13 f. Der vare ogsaa stationes, hvor de Lovkyndige, først under Navn af Studiosi juris og siden af Profesores juris, holdt offentlige Forelæsninger, hvilke besøgt Univ. og Skole-Annaler 1811. 2 B. S

tes af de anseeligste Mænds Sønner *). I en senere Tidsalder omtales ogsaa stationes for Notarier, hvilke sidste kaldtes tabelliones. Om disse Notarial-Contorer handler Justinians Novell. Constit. 44. Notarial-Contorerne vare uden Tvivl private Huse; men Rettigheden til der at udøve Notarialforretninger tilstodes enten af Keiseren selv eller af Gouverneuren i Provindsen. Ogsaa forekomme stationes fisci, hvor Skatter indbetalt, og oppebæres (Amtstuer), hvørom Cod. Just. Lib. 4. Tit. 31. Lex 1. Lib. 8. Tit. 43. Lib. 10. Tit. 5. Fremdeles vare i Rom stationes municipiorum, hvilke befandt sig i Nærheden af forum Cæsaris og forum Romanum. Naar og paa hvis Beføstning de vare opbygte, vides ikke; men da Municipalsædernes Beboere havde mange Forretninger i Rom, er det heel rimeligt, at flere Municipier have for fælles Regning enten opbyggt eller leiet disse stationes, for at municipes og deres Afsendinge kunde boe der **), naar de opholdt sig i Rom, og ei ellers toge ind hos private Folk. Her kunde de overlægge om

*) Gell. Noct. att. XIII. 13. Sueton. in Ner. 32. Jul. Cap. in Ant. Phil. 4. Plin. Epist. L. I. Ep. 22.

***) Dialog. de corr. eloqu. Cap. 39.

Municipiernes Anliggender med Øvrigheder, Sagsførere og andre Bedkommende. Noget Liighed hermed havde den saakaldte Græcostasis eller Græcostadium; en offentlig Bygning, hvorom Efterretninger findes hos Varro ¹⁾, Plinius ^{**)} o. a. Man seer af Plinius, at denne Bygning, som Varro kalder et Sted: ubi nationum subsisterent legati; qui ad senatum essent missi, har existeret a. c. u. 448. Hvo der har anlagt den, er uvist; saa meget skønner man dog, at det romerske Folk selv, og ikke de græske Byer i Nedreitalien og Sicilien, har ladet den opføre, og at den betragtedes som en romersk Bygning; thi Edilen Flavius lod der indrette et Cap. l for Concordia, og Antoninus Pius lod den efter en Ildbrand sætte istand igien. Den første Anledning til dens Opbyggelse og til Navnet Græcostasis gav maaskee den mellem Grækerne og Rømerne ved de tolv Tavlers Affattelse begyndte Samkvem, der siden ved Krigen med Pyrrhus og Grækerne i Nedreitalien mere udvidedes, da ogsaa imidlertid det romerske Navn stedse fik mere Anseelse, og flere Staters og Byers Gesandtskaber kom til Rom. Græcostasis laae paa forum

§ 2

¹⁾ De Lingva Lat. Lib. 4. p. 43. ed. Bip.

^{**)} Hist. Nat. VII. 60. XXXIII. 1.

Romanum ved dets søndre Side, saa at det deels vendte mod forum; deels mod via sacra *). Den Maade, hvorpaa Varro omtaler denne Bygning, lader formode, at den maa have hørt til de anseeligere i Rom, ligesom man deels af Cicero**), deels af de Oplysninger om det gamle Roms Udseende, Bellorius ***) har givet, erfarer, at man steg op til den ad mange Trappetrin. Den sidste anfører en Indskrift paa en Gemme, hvoraf sees, at Septimius Severus lod mange offentlige Bygninger i Rom istandsætte, at han lod en Afbildning af Rom udhugge i Marmorstene, og denne anbringe som Gulv i Romuli Tempel, hvilket han ligeledes havde sat istand. Da efter mange Jdebrande og Bdelæggelser, under hvilke ogsaa Romuli Tempel var blevet opbrændt, paa selvsamme Sted en Kirke blev opført til Ære for Sct. Cosma og Damianus, bleve disse Stene, som vare opgravede i via sacra og som Fulvius Ursinus har beskrevet, endelig af Bellorio besørgede stukne i Kobber; den ottende Plade indeholder en Afbildning af Græcostasis, som, ihvorvel mutileret, dog viser Bygningens Pragt og

*) Pitisci Lex. ant. Rom. T. I. p. 881.

**) Ad Quint. fr. 2. I.

***) Fragmenta vestigii vet. Romæ &c. i Grævij The-
saur. T. IV.

Størrelse med en "dobbelte Omgang" (porticus). Dens Bestemmelse var, som Barro siger, at Nationernes Gesandtere deri skulde subsistere. Da dette Ord (subsistere) pleier allene at bruges om et kort Ophold, saa troer Forf. ikke, at fremmede Gesandtere der have haft deres Qvarteer i al den Tid, de opholdt sig i Rom, hvilket ei heller godt lader sig forene med Livius's Tausshed om denne Bygning eller med de mangehaande Beretninger hos ham om den Gæstfrihed, hvormed slige Gesandtere modtoges i Rom, og om de Forretninger, som Prætor eller Qvæstor havde i Henseende til at sørge for deres Bequemmeligheder, hvoriblandt ogsaa: at leie Baaninger til dem under deres Ophold i Rom. Forf. troer derfor, at Græcostasis var en stor og mægtig Sal, hvorfra fremmede Gesandtere ledsagedes af Prætor, for at opholde sig der, mens Senatet samlede sig, hvorfra de igien af samme Prætor førtes ind i Senatet, for der at foredrage deres Anliggender, og hvorhen de da atter førtes tilbage for at oppebie Senatets Beslutning. Under Keiserne pleiede maaskee ogsaa Provindsernes Afsendinge, naar de skulde stilles for Senatet, først at opholde sig lidet i Græcosta sig.

Som en Art af stationes omtaler Forfatteren tilsidst Senatulum eller Senaculum, det Sted

hvor Senatorerne havde deres stadige Samlings-
 plads, deels for at være tilstede, naar Raadsfor-
 samlingen skulde gaae for sig, deels for der forelø-
 bigen at omhandle det, hvorom de vidste, at Con-
 sulerne vilde referere. Senaculum maa derfor
 vel adskilles fra Raadhuset selv (curia); ja det er
 ikke engang usandsynligt, at paa første Sted have
 indfandet sig ogsaa saadanne, som ikke vare i Se-
 natet, dog anseelige, ældre og hædrede Mænd. I
 øvrigt vare der efter Publius Victor fire Senacu-
 la: det ene: Senaculum aureum mellem Capito-
 lium og Forum *), hvor Magistraten delibererede
 med Senatet; det andet ved porta Capena; det
 tredie paa Circus Flaminius, hvor man gav de
 Gesandtere Ardienz, som man ikke vilde lade komme
 ind i Byen; det fjerde Senatulum matronarum
 paa den Quirinalste Høi, som Heliogabalus ind-
 rettede, efterat han havde givet sin Moder Sæde i
 Senatet. Dog var det især med religiøse Ce-
 remonier, Matronerne her sysselsatte sig, hvor-
 for Aurelian forordnede, at de skulde have den
 øverste Rang, som af Senatet vare blevne beklædte
 med sacerdotia.

*) Hvorom Varro de Lingua Lat. 4. 4. Livius
 41. 27.

IV. Om de Regler, som nu følges ved Skolegodsens Afhændelse.

Afhændelse af beneficeret Jordegods og da ogsaa af Skolegods *) har i senere Tider hyppig fundet Sted, og ifølge det Kongel. Rescript af 19de Mai 1809 skal efterhaanden, ligesom Fæste- eller Bygselledighed indtreffer, alt beneficeret Gods ved Salg forvandles til privat Eiendom. For saavidt Skolegods før de senere Bestemmelser i Aarene 1809, 1811 angaaende beneficeret Godsens Afhændelse i Almindelighed er blevet solgt for bestemt Kjøbesum i Penge og uden nogen vedblivende aarlig Naturalafgift, er saadan Afhændelse, ihvor fordeeltig den end syntes paa den Tid, da den fandt Sted, dog, især formedelst den Forandring, der siden her er skeet i Penges Forhold til faste Eiendomme og til Naturalafgifter, bleven til saare betydeligt Tab for det lærde Skolevæsens Fond *).

Saa meget mere fortiene de Regler Opmærksomhed, som nu ere fastsatte i Henseende til Realisationen af beneficeret Gods, og som have til Die-

*) K. G. Christiania Skoles Gods. See disse Ann. 1807 I B. S. 274.

***) Jevnf. disse Ann. 1810. 2 B. S. 279 Anm.

meed, paa eensgang at fremme Agerdyrkningen og det almindelige Bedste ved Fæstegaardes Forvandling til frie Eiendomme, og tillige at betrygge offentlige Stiftelser og andre Beneficiarii i den dem deraf tilkænkte Nytte og Andtagt. Da de maaskee ei alle ere almindelig bekiendte, troer Udg., at en kort Eftertæring derom her ei vil være upassende.

Under 19 Mai 1809 blev igiennem det Kongel. Danske Cancellie udfærdiget et Rescript til samtlige Stiftamtmand og Biskopper i Danmark og Norge angaaende beneficeret Gods, hvorfra Hovedindholdet var, at ingen Gaard eller Gaardspart, som herefter paa saadant Gods blev fæstet eller byggesledig, maatte igjen bortfæstes eller bortbygges, men skulde af Stiftsovrigheden, efter foregaaende Tildberetning til den om Gaardens eller Gaardspartens Skyld, Skov eller anden Herlighed, Landgilde, Landstyld og Jordebogsafgift, Jorder og Bærelse overhoved, stilles til offentlig Auction paa nærmere Approbation under passende Blikke, hvoriblandt skulde være det, at Kis ere fremdeles skulde udrede den af Gaarden hidtil svarende Landgilde eller Landstyld.

Allerede før dette Rescript udkom, havde Rentekammeret, til hvilket Collegium de Forret-

*) See Cokog. Tid. 1809 Nr. 35 S. 337 f.

ninger, der vedkomme de, geistlige og verdslige Embedsmænd beneficerede eller offentlige Stiftelser tilhørende, Jordegodsets Afhændelse og Overdragelse til Eiendom, ved Kong. Resolut. af 12 Septbr. 1800 vare blevne henlagte *), ved saadant Gods Realisation i Danmark fulgt den Regel, at det paalagdes Kjøberne, foruden Kjøbesummen, at udrede, og efter Middeltallet af de sidstforløbne 10 Mars Capitelstaxter i Penge at betale en åarlig Kornafgift, som omtrent kunde staae i Forhold til 4 Skpr. Byg pr. Sønde boniteret Land.

Da det nu i foromnævnte Rescript af 19 Mai 1809 var anordnet, at Kjøberne af beneficeret Gods skulde paalægges at udrede den hidtil svarede Landgilde, men Rentekammeret ved Overdragelse af saadant Gods bestandig havde fulgt den nysomtalte Regel i Henseende til vedblivende åarlig Afgift i Korn, saa blev nu endvidere under 27 Januar 1810 **) af Kammeret, efter at det Kongel. Danske Cancellie deri havde erklæret sig enig, bestemt, at bemeldte Kornafgift, dens Værdie beregnet efter Middeltal af de sidste 10 Mars Capitel-

*) See det Kg!. Danske Cancell. Circulære af 11 Jul. 1801 hos Fogtman VI. II. S. 207 ff.

**) Denne Kammerkrivelse er, saavidt Udg. bekendt, ingensteds trykt.

taxter, ei maatte fastsættes under Værdien af den hidtil svarede Landgilde.

I Norge var det vel, ifølge Rescr. af 19 Mai 1809, fra den Tid af bievet iagttaget, at ved Afhændelse af beneficeret Gods Landskylden med de øvrige jorddrottelige Rettigheder vedbleve at hæfte paa Eiendommen, bestemte til forholdsmæssig Kornafgift, at betale i Penge; men i øvrigt at forvandle en Deel af Eiendommens Værd til aarlig Kornafgift, efter den i Danmark vedtagne Regel, var der endnu ei indført. For nu, „da Afgift i Korn altid vil blive en sikrere Maalestof for Jordegodfers Værdie end Penge,“ at betrygge Beneficiarii og de offentlige Stiftelser for Tab under alle muelige Forandringer i Penges Forhold til faste Eiendomme og til Naturalier, har det Kongelige Rentekammer søgt at gjøre en lignende Fremgangsmåde anvendelig med den, som allerede ved beneficeret Gods Afhændelse i Danmark var indført, og til den Ende under 7 Mai d. A. udstædt følgende Circulære **) til de norske Stiftsøvrigheder *):

*) Da det, saavidt udgiv. veed, ei nogensteds er trykt, saa indrykkes det her in extenso.

„Ligesom det ved Afhændelse af benificeret
 Gordegods hidindtil er iagttaget, at Land-
 skylden med øvrige jorddrøttelige Rettighe-
 der vedblive at hæfte paa Eiendommene,
 paa den Maade: at disse bestemmes til en
 forholdsmæssig Kornafgiwt, som betales
 med Penge efter Middeltallet af de hver
 Betalingsstermin foregaaende sidste 10 Mars
 Capitelstarter, saaledes maa Kammeret,
 da Afgiwt i Korn altid vil blive en sikrere
 Maalestof for Gordegodsers Værdie end
 Penge, ansee det rigtigere, at for Fremti-
 den tillige endeel af Kiøbesummen bestem-
 mes til Kornafgiwt. Til den Ende forme-
 nes, at i Tilfælde, at en saadan Eiendom
 enten er til frie Disposition, og folgelig
 Afhændelen efter Rescriptet af 19de Mai
 1809 skal skee ved offentlig Auction, eller
 ogsaa en Leilænding, paa Grunde, som kunne
 fortjene at komme i Betragtning, ansøger
 sit Byxelbrug tilkiøbs, og der imod Af-
 hændelsen fra vedkommende Beneficiarii
 Side intet findes at erindre, Eiendommen
 qvæstionis da af vedkommende Landinspec-
 teur (i Bergens Stift bliver Forretningen
 afholdt ved Sorenskriver og Mænd, da in-

gen Landinspecteur der er ansat) bliver at
 undersøge og taxere, saaledes: at først
 taxeres Gaarden selv med Jordvei og øv-
 rige Herligheder, Skov undtagen, dernæst,
 saafremt til samme maatte ligge Skov,
 denne særskilt; hvilke Taxationer maa skee
 efter Jordegodsers Pris paa den Tid, Taxa-
 tionen foretages. Naar disse Forretnin-
 ger ere afholdte, bestemmes Kornafgiften
 paa følgende Maade: Renten af den halve
 Deel af den paa Jordveien i Særdeleshed
 ansatte Værdie anslaaes til Tønder eller
 Skiepper af den Kornsort, som paa Ste-
 det fortrinligst avles, Prisen paa hver Tøn-
 de beregnet efter Middeltallet af de sidste
 10 Aars Capitelstaxter for benævnte Korn-
 sort. Kornafgiften for Skoven bestemmes
 derimod i det høieste efter en $\frac{1}{4}$ Deel af den
 paa Skoven satte Værdie, og maa der ved
 denne Afgifts Bestemmelse tages Hensyn
 til den Fordeel, som Skoven ved forsynlig
 Hugst kan faae af sig, og om Skovgrunden
 er af særdeles Godhed, samt om der i sam-
 me gives fortrinlige Græsgange, da i
 modsatte Tilfælde ovenmeldte Kornafgift
 bliver at bestemme forholdsmæssig lavere.

Efterat Kornafgiften saaledes af vedkom-
 mende Landinspecteur er fastsat, og der for
 øvrigt intet imod Forretningen fra Stifts-
 directionens Side maatte findes at erindre,
 bliver Eiendommen, saafremt den staaer
 til frie Disposition, opbuden til Bortsal-
 gelse ved offentlig Auction, mod Risbesum
 i Penge, da det derhos behagelig maatte
 paaagtes indrykket i Auctions-Conditioner-
 ne, at den fastsatte aarlige Kornafgiwt be-
 standig hæfter paa Eiendommen, og at
 samme bliver at betale med Penge efter
 Middeltallet af de hver Betalingstermin
 foregaaende sidste 10 Aars Capitelstaxter;
 er Forretningen derimod foranlediget ved
 Leilendingens Ansøgning om at erholde
 sit Byxelbrug tilkiøbs, maatte hans Erklæ-
 ring indhentes, om han, i Tilfælde Over-
 dragelsen bliver bevilget, er villig til at
 erlægge den fastsatte Værdie, saavel i Korn,
 som i Penge. I Henseende til den Deel af
 Risbesummen, som ved en saadan Afhæn-
 delse kunde tillades at blive prioriteret i Ei-
 endommen, formenes, med Hensyn til den
 betydelige aarlige Afgiwt, som vil komme
 til at hæfte paa samme, at i det mindste

Halvdelen af den tilbageblivende Kjøbesum-
ma i Penge bør udbetales strax, eller ogsaa
en aarlig Afbetaling paalægges Kjøberen,
hvilken Postes nærmere Afgjørelse man dog
tiensligst maa overlade til Stiftsdirections-
nens Bestemmelse, efter befindende specielle
Omstændigheder.

Disse Bestemmelser, som for Fremtiden
blive at tage til Følge ved det beneficerede
Jordegods' Afhændelse, skulde man herved
tiensligst communicere Stiftsdirectionen til
bejagelig Efterretning og Bekjendtgjørelse
for Bedkommende.

Ifølge disse Regler er for nærværende Tid
Fremgangsmaaden ved Skolegods' Afhændelse i
det Hele denne:

A. i Danmark.

- I. Naar en Gaard er fæstledig, anmeldes så-
dant af Skoleforstanderne for Stiftets Dvrig-
hed, til hvilken derhos skeer en med Kort,
Moniteringsforretning og alle fornødne Op-
lysninger ledsaget Forklaring om Beliggen-
heden, Hartforret, Jordernes Areal og
Godhed, tilliggende Skov eller anden Herlig-
hed, hvad af Gaarden hidtil aarlig har været
svaret i Landgilde og anden Jordebogsafgift,

m. v., som kan tiene til at bedømme Gaardens Værd.

2. I Henhold til disse Data foranstaltes en Taxationsforretning afholdt efter Jordeiendommens Priis, paa den Tid, da Taxationen foretages. — Af den Sum, hvortil Gaarden taxeres, forvandles en Deel til en aarlig Afgift, hvis Bælsb omtrent kan svare til Pengeværdien af 4 Skpr. Byg for hver Tønde boniteret Land efter Middeltallet af de sidste 10 Aars Capitelstaxter i Stiftet, og det øvrige af Taxationssummen ansættes som Kjøbesum; f. E. hvis en Gaard paa 5 Tdr. Hartkorn og 40 Tdr. boniteret Land taxeredes til 10000 Rd., og Middeltallet af de 10 sidste Aars Capitelstaxter paa Bygget i vedkommende Stift var 4 Rdlr., vilde den aarlige Kornafgift omtrent blive at bestemme til 40 Gange 4 Skpr. Byg, eller 20 Tønder Byg = 80 Rd., som er Renten af 2000 Rd., og Kjøbesummen, hvorfor Gaarden skulde opbydes, vilde da blive omtrent 8000 Rd.
3. Naar saadan Taxation er skeet, stilles Gaarden paa nærmere Approbation til offentlig Auction mod Afgift og Kjøbesum, hvorved tilige pleier at bestemmes, hvor meget af den sidste der kan blive indestaaende i Gaarden paa

- første Prioritet. Kornafgiften bliver uforandret, men Kisebesummen stiger ved Auktionsbud, indtil høieste Bud er skeet, hvilket dog ikke antages uden paa høiere Approbation.
4. Derpaa indberettes Auktionens Udfald af Stifts-Overigheden, og efter at Directionen for Universitetet og de lærde Skoler har afgivet sin Betænkning, gøres af det Kongel. Rentekammer, saafremt dette og Directionen have fundet Budet antageligt, allerunderdanigst Forestilling om Afhændelse; hvorefter
5. naar Budet af Hs. Majestæt er approberet og Bedkommende derom ere underrettede, Skoleforstanderne udstæde Skøde til Kiseberne.

B. i Norge

1. som i Danmark
2. Gaarden eller Gaarsparten taxeres af vedkommende Landinspecteur (i Bergens Stift af Sorenskriver og Mand) efter de gangbare Priser paa Jordegods, dog at Skov, hvor saadan er tilliggende, taxeres særskilt. Derpaa forvandles en Deel af Taxationssummen til Kornafgift, saaledes at
 - a. den halve Deel af den paa Jordveien ansatte Værdie anslaaes til Tønder eller Skiepper Korn af den paa Stedet almindeligste Korn-

fort, Prisen paa hver Tønde beregnet efter Middeltallet af de sidste 10 Aars Capitelstaxter i Stiftet.

- b) Kornafgiften for Skoven bestemmes efter den større eller mindre Fordeel, en forsynlig Hugst kan indbringe, og efter Skovgrundens og Græsningens Bestaaffenhed, til i det høieste $\frac{1}{4}$ af den paa Skoven satte Værdie; saaledes, hvis Værdien af en Gaards Jordvei ved Taxation ansættes til 4000 Rdl., og den tilliggende Skov til 2000 Rdl.; hvis fremdeles Havre i den Egn er den almindeligste Kornsort, og sammes Middelpriis efter de sidste 10 Aars Capitelstaxter er 2 Rdl. pr. Tønde: vilde den aarlige Kornafgift blive at bestemme til saa mange Tønder Havre, som efter bemeldte Middeltaxte vilde i Værd svare til Renten af den halve Sum, hvorfor Jordveien, og og den fjerdedeel Sum (eller noget mindre), hvorfor Skoven var taxeret. Men Renten af begge disse Anparter af Taxationssummen, nemlig:

- 1) af Jordveiens halve Taxationssum, eller 2000 Rdlr.

2) af Skovens fjerdedeels Taxationssum eller 500 Rdlr., tilsammen 2500 Rdlr.

a) vilde 4 pCt. blive 100 Rd., og den aarlige Afgift i Havre altsaa, i Forudsætning af hiin Middelskapitelstaxt, 50 Lønder, foruden Kiobesummen selv.

3. Med den efter saadan Regel fastsatte Kornafgift, som derefter bestandig og uforanderliggen hviler paa Eiendommen, opbydes Gaarden til Bortfølgelse ved offentlig Auction, og den, som i Kiobesum bliver høistbydende, erholder Gaarden til Eiendom, hvis Budet paa høiere Steder approberes.

4 og 5. Som i Danmark af Kiobesummen maa (hvilket dog ei er Regel uden Undtagelse) i det mindste det Halve udredes strax.

Efter de samme Grundføtninger kan ogsaa, forinden Fæsteledighed indtræffer, den paaboende Fæster eller Leilending uden Auction erholde sin Gaard til Eiendom, naar han deels er villig til at paatage sig den paa forommeldte Maade ansatte bestandige aarlige Afgift, deels tilbyder desuden en Kiobesum, der efter Omstændighederne findes at være antagelig. I Henseende til at modificere denne sidste kunne flere Omstændigheder komme i Betragtning, f. Ex. Fæsterens og hans Hustrues

Allder, den af ham paa Gaardens Forbedring anvendte Flid og Bekostning, om Gaarden for Tiden er behæftet med nogen Aftægtsbyrde o. s. v.

Saare ønskeligt havde det været, om ved de forhen stete Afhændelser af Skolegods saadanne Regler vare blevne fulgte. En stor Mængde fra Fæstere af Skolegods, især i Norge, indkomne Ansøgninger om de dem tilfæstede eller tilbygslede Gaardes eller Gaardsparters Overdragelse til Eiendom ere nu blevne remitterede, for at behandles efter de i Aarene 1809-1811 for beneficet Godes Afhændelse fastsatte, i det Foregaaende fremstillede, Regler.
